

POSTANOWIENIE

Dnia 13 września 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Jan Futro (spr.)

Sędziowie: SA Ryszard Marchwicki, SA Karol Ratajczak

po rozpoznaniu dnia 13 września 2017 r. na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa C. T.

przeciwko D. F.

o rozwiązanie umowy dożywocia ewentualnie stwierdzenie jej nieważności

na skutek zażalenia pozwanej

na postanowienie zawarte w wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 10 maja 2017 r.

sygn. akt I C 58/16

oddala zażalenie.

Karol Ratajczak Jan Futro Ryszard Marchwicki

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem zawartym w punkcie 2. wyroku z dnia 10 maja 2017 r., oddalającego powództwo, Sąd Okręgowy orzekł o nieobciążeniu powódki kosztami zastępstwa procesowego pozwanej.

W uzasadnieniu wskazał, że podstawę orzeczenia o kosztach procesu stanowił przepis art. 102 k.p.c. Zdaniem Sądu, w niniejszej sprawie zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek, o którym mowa w tym przepisie. Pozwana jest wnuczką powódki i strony mieszkają razem, a pozwana opiekuje się powódką, która ją wychowywała i przekazała jej przeważającą część swojego majątku. W tej sytuacji zasądzenie od powódki kosztów zastępstwa procesowego na rzecz pozwanej w świetle zasad współżycia społecznego byłoby niesłuszne. Ponadto, sytuacja majątkowa powódki jest obecnie niekorzystna, zaś przymusowe egzekwowanie należności przez pozwaną doprowadziłoby do ponownego zaostrzenia konfliktu rodzinnego.

Na postanowienie to zażalenie wniosła pozwana zaskarżając je w całości i zarzucając błędne zastosowanie przepisu art. 102 k.p.c. Skarżąca podniosła, że powódka wytaczając powództwo winna liczyć się również z koniecznością poniesienia wydatków. Powódka skorzystała już natomiast ze zwolnienia od kosztów sądowych, a nieobciążenie jej również obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na rzecz pozwanej, pomimo wytoczenia bezzasadnego powództwa, jest sprzeczne z zasadami słuszności. Skarżąca podkreśliła, że powódka jeszcze w toku niniejszego postępowania wytoczyła kolejne powództwo przeciwko niej, w którym wniosła o zwolnienie od kosztów sądowych i przyznanie pełnomocnika z urzędu. Sąd Okręgowy błędnie też przyjął, że sytuacja majątkowa powódki jest niekorzystna. Powódka pobiera bowiem świadczenie kombatanckie w wysokości około 2 300 zł, z którego również w toku procesu przekazywała środki swoim dzieciom, a nadto jest też na utrzymaniu pozwanej i jeszcze pod koniec czerwca 2015 r. posiadała oszczędności w kwocie co najmniej 17 299,05 zł. Pozwana zarzuciła również, że zasądzenie

na jej rzecz zwrotu kosztów zastępstwa nie musi wiązać się z ich przymusowym ściągnięciem w drodze egzekucji komorniczej, albowiem pozwana nie musi tego czynić, a powódka może też zapłacić je dobrowolnie. Zdaniem skarżącej, kwestia ta nie ma też żadnego znaczenia przy rozważaniu zasadności ich zasądzenia. Pozwana zarzuciła również błędne przyjęcie, że odstąpienie od obciążenia powódki kosztami zastępstwa procesowego pozwanej jest uzasadnione ze względu na dokonanie przez powódkę znacznego przysporzenia majątkowego na rzecz pozwanej, podnosząc, iż zawarta pomiędzy stronami umowa dożywocia jest umową wzajemną i odpłatną, zatem na pozwanej ciąży wynikające z niej zobowiązania także o charakterze finansowym.

W konsekwencji wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, tj. w wysokości 14 400 zł. Ponadto, wniosła o zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Powódka w odpowiedzi na zażalenie wniosła o jego oddalenie w całości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych za ugruntowane należy uznać stanowisko, które Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym zażalenie również podziela, że odstąpienie od obciążenia strony kosztami postępowania na podstawie art. 102 k.p.c. uzależnione jest od dyskrecjonalnej oceny Sądu. Podważenie tej oceny możliwe jest w zasadzie jedynie w wypadku, gdy nie zawiera uzasadnienia, albo gdy ocena ta jest rażąco niesprawiedliwa (wyrok SA w Warszawie z 31 stycznia 2013 r. VI ACa 1083/12, LEX nr 1299017, postanowienie SN z 12 października 2012 r. IV CZ 69/12, LEX nr 1232622, postanowienie SN z 26 września 2012 r. II CZ 100/12, LEX nr 1232760, postanowienie SN z 26 września 2012 r. II CZ 95/12, LEX nr 1232771, postanowienie SN z 23 maja 2012 r. III CZ 25/12, LEX nr 1214589). W rozpoznawanej sprawie natomiast sytuacja taka nie zachodzi. Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia należycie umotywował swoje stanowisko w zakresie orzeczenia o kosztach procesu pomiędzy stronami. Podniesione w zażaleniu zarzuty i argumentacja nie są wystarczające do podważenia tej oceny. Przede wszystkim, za uwzględnieniem zażalenia nie przemawiała argumentacja dotycząca sytuacji majątkowej powódki i posiadania przez nią dostatecznych środków na zwrot kosztów zastępstwa procesowego pozwanej. Sytuacja materialna powódki nie stanowiła bowiem wyłącznej podstawy do odstąpienia przez Sąd Okręgowy od obciążenia jej kosztami zastępstwa procesowego pozwanej. O zastosowaniu przez Sąd Okręgowy przepisu art. 102 k.p.c. zdecydował głównie wzgląd na charakter roszczenia powódki i jej subiektywne przekonanie o jego zasadności. Jak natomiast wskazuje się w orzecznictwie, w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji subiektywne błędne przekonanie strony o słuszności swojego stanowiska i poczucie krzywdy może przemawiać za nieobciążaniem jej kosztami tego postępowania. Powyższe traci aktualność w postępowaniu przed sądem odwoławczym, gdy strona po wydaniu przez sąd pierwszej instancji niekorzystnego dla niej orzeczenia podtrzymuje swoje żądanie, pomimo przedstawionej przez ten sąd argumentacji (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2011 r. V CZ 24/11, LEX nr 898277, z dnia 5 października 2011 r. IV CZ 48/11, LEX nr 1299203 i z dnia 30 marca 2012 r. III CZ 13/12, LEX nr 1164738). W niniejszej sprawie przekonanie powódki o słuszności jej stanowiska i zasadności dochodzonego roszczenia mogło zatem stanowić uzasadnioną podstawę do odstąpienia od obciążenia jej obowiązkiem zwrotu na rzecz pozwanej kosztów zastępstwa procesowego. Jak też wynika z akt sprawy, powódka nie wniosła apelacji od wyroku Sądu Okręgowego z 10 maja 2017 r. Wskazywana przez skarżącą okoliczność, że powódka nadal podważa zawartą umowę w drodze kolejnego powództwa, domagając się stwierdzenia jej nieważności, nie ma istotnego znaczenia. Zastosowanie przepisu art. 102 k.p.c. w konkretnej sprawie nie jest bowiem uzależnione od tego, że strona nie będzie już kierować w stosunku do strony przeciwnej żadnych innych roszczeń. Pozwana pomija też, że z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, iż powódka ma obecnie 93 lata, zaś podważanie zawartej pomiędzy stronami umowy wiąże się z konfliktem rodzinnym, w który mocno zaangażowała się rodzina stron, a jego podłożem było zawarcie przedmiotowej umowy, na podstawie której pozwanej została przekazana znaczna część majątku powódki, również ta, która zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami miała przyspaść dzieciom powódki, w szczególności nieruchomości, którą miała otrzymać córka powódki. Rację ma pozwana, że zawarta pomiędzy stronami umowa wiąże się nie tylko z dokonaniem na jej rzecz przysporzenia majątkowego, lecz również obowiązkami o charakterze finansowym, jednak w świetle ustaleń Sądu Okręgowego wartość otrzymanego przez pozwaną majątku jest nieporównywalnie większa od

obowiązków finansowych spoczywających na pozwanej, tym bardziej, że – jak wskazuje sama pozwana - powódka posiada własne stałe źródło dochodu (świadczenie kombatanckie) w wysokości pozwalającej na zaspokajanie jej bieżących potrzeb. W świetle wynikającej z ustaleń Sądu Okręgowego okoliczności, że pozwana otrzymała od powódki również składniki majątkowe, które miały przyspać dzieciom powódki, wskazywana przez skarżącą okoliczność, iż powódka z otrzymywanego świadczenia kombatanckiego wspiera również finansowo swoje dzieci i częściowo jest na utrzymaniu pozwanej nie podważa oceny Sądu Okręgowego, że zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej zwrotu kosztów zastępstwa procesowego byłoby niesłuszne. Uwzględniając całokształt okoliczności niniejszej sprawy, zakwalifikowanie przez Sąd Okręgowy rozpatrywanego przypadku jako „szczególnie uzasadnionego” i odstąpienie od obciążenia powódki kosztami zastępstwa procesowego pozwanej nie narusza przepisu art. 102 k.p.c.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. orzekł jak w postanowieniu.

Karol Ratajczak Jan Futro Ryszard Marchwicki